

Zangalak Ağacı

(*Azadirachta indica* A. Juss.)

Zangalak ağacı (*Azadirachta indica* A. Juss. [sin. *Melia azadirachta* L.]), Tespihağacıgiller (*Meliaceae*) ailesine dâhil, 15-30 metreye boylanan, çiçekleri hoş kokulu ağaçtır.

Türkçe'de 'yalancı tespih ağacı', Kıbrıs'ta 'zangalak', İngilizce'de 'neem' ve 'margosa' adlarıyla bilinir. Asya'nın güney ve güneydoğu bölgelerindeki kuru ormanlara has olan tür, dünyanın tropik ve ılıman bölgelerinde yetişmekte ve yetiştirilmektedir. Bitkinin, genellikle tohumları ile tohumlarının uçucu ve sabit yağlarından yararlanır.

Zangalak ağacı, Hindularca kutsal kabul edilir, Ayurveda ve Yunani tıbbında kullanılır. Ağacın kabuğu, yaprakları, tohumları ve kökleri; antiseptik, antienflamatuvar (yangıları giderici), antidiyabetik ve mikrop öldürücü aktif bileşikler içerir. Acı ve buruk lezzetli olan kabuğu, ateşli hastalıklar ve barsak kurtlarına karşı etkilidir. Yaprakları, antiseptik özelliğindedir ve çayı sindirim sistemi rahatsızlıkları ile cilt hastalıklarının te-

davisinde kullanılır. Çiçekleri, toniktir. Tohum ekstreleri, saç bitine karşı etkilidir.

Acı tohum yağı (sabit yağ), kuvvetli sarımsak kokuludur. Tohumlardan sıkarak veya çözücü ekstraksiyonu ile elde edilen sabit yağın ana bileşikleri şunlardır: oleik asit (% 25-58), palmitik asit (% 17-34), stearik asit (% 7-24), linoleik asit (% 6-24), behenik asit (% 0,2-1,7), araşidik asit (% 1,3), palmitoleik asit (% 0,1-0,2). Bu yağ, ekzema ve çıban tedavisinde ve barsak kurtlarına karşı etkilidir. Lamba yağı olarak ve sabun yapımında da kullanılır. Bitkinin yaprakları dâhil tüm kısımları, güçlü böcek öldürücü ve böcek kovucu özelliklere sahip olan, 'azadirachtin' adlı limonoiti içerir.

Zangalak uçucu yağı (margosa yağı), tohumların damıtılması ile % 0,03-0,07 verimle elde edilir. Kahverengimsi renkli, kuvvetli sarımsak kokulu, odunsu-hayvansı kokuya sahip sıvıdır. Uçucu yağda bulunan ana bileşikler şunlardır: heksadekanoik asit [palmitik asit] (% 34), oleik asit (% 15,7), 5,6-di-

hidro-2,4,6-trietil (4H)-1,3,5-ditiyazinin (% 11,7), trikosan (% 10,5), tetradekanoik asit (% 6,8), pentakosan (% 4,9), metil oleat (% 3,8), oktadekanoik asit [stearik asit] (% 2,9), eudesm-7[11]-en-4-ol (% 2,7), linoleik asit (% 2,4). Görüldüğü gibi, zangalak uçucu yağının yüzde 60'tan fazlası, yağ asitleri ve alkanlardan oluşmaktadır.

Çiçeklerinden elde edilen uçucu yağ ile ilgili çok az veri mevcuttur. Bir kaynağa göre, çiçeklerden % 0,001 verimle elde edilen yağın ana bileşikleri şöyledir; delta-kadinen (% 9), kopaen (% 7), humulen (% 4), alfa-kubeben (% 3) ve çok sayıda tanımlanamamış kü-kürtlü bileşik.

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr; Yakın Doğu Üniversitesi,
Eczacılık Fakültesi

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır!..

